

ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
Η ΑΝΑΤΙΝΑΞΗ ΤΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΤΟΥ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ
(Νύκτα 25 προς 26 Νοεμβρίου 1942)

Η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου έγινε από τις ενωμένες αντιστασιακές δυνάμεις του ΕΔΕΣ (Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου) του Στρατηγού Ναπολέοντα Ζέρβα, του ΕΛΑΣ (Εθνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού) του Άρη Βελουχιώτη και την ομάδα του Βρετανού Συνταγματάρχη Μηχανικού Έντι Μάγιερ, αποτελούμενη από δέκα ακόμη Βρετανούς αξιωματικούς και τον Έλληνα Έφεδρο Ανθυπολοχαγό Θέμη Μαρίνο.

Η ομώνυμη γέφυρα, είναι η μικρότερη από τις δύο άλλες γέφυρες της περιοχής, του Ασωπού και της Παπαδιάς, απ' όπου διέρχεται η μόνη σιδηροδρομική γραμμή Αθήνας – Θεσσαλονίκης - Γιουγκοσλαβίας. Έχει μήκος 250 μέτρα, ύψος 30 μέτρα, στηρίζεται σε 6 μεσόβαθρα (4 λίθινα και 2 μεταλλικά) και έχει 7 τόξα με κατεύθυνσή Βορράς – Νότος. Η γέφυρα έχει καταστραφεί άλλες δύο φορές: τον Απρίλιο του 1941 από τους υποχωρούντες Άγγλους και αποκαταστάθηκε από τους Γερμανούς και στις 13 Οκτωβρίου 1944 από τους υποχωρούντες Γερμανούς και ανακατασκευάστηκε το 1948 από τους Έλληνες.

Ο ανεφοδιασμός των γερμανικών δυνάμεων στη Βόρεια Αφρική, γινόταν δια μέσου της ιταλικής και ελληνικής χερσονήσου. Έτσι, το Γενικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής εκτίμησε ότι η καταστροφή μιας από τις τρεις γέφυρες - Παπαδιάς, Ασωπού, Γεροποτάμου - θα επέφερε σημαντικά προβλήματα στον άξονα ανεφοδιασμού των γερμανικών δυνάμεων. Η επιτυχία ενός τέτοιου εγχειρήματος θα είχε μεγάλη ψυχολογική επίδραση για τους Γερμανούς και θα αναπτέρωνε το ηθικό των ελληνικών ανταρτικών δυνάμεων και των άλλων λαών που πολεμούσαν για την ελευθερία, τη νίκη και τη συντριβή του άξονα.

Η επιχείρηση, με την ονομασία «**Χάρλινγκ 42**» (**Harling 42**), άρχισε να προετοιμάζεται από τον Σεπτέμβριο του 1942, με μια ομάδα Βρετανών αλεξιπτωτιστών - σαμποτέρς και μια ομάδα πρακτόρων στην Αθήνα, με την ονομασία «Προμηθέας». Τη νύκτα της 30 Σεπτεμβρίου προς 1 Οκτωβρίου του 1942, η ομάδα των Βρετανών αλεξιπτωτιστών – σαμποτέρς - έπεσε με αλεξίπτωτα από τρία αεροπλάνα, 4 άτομα στο καθένα, με διαφορετική ώρα και σε διαφορετικό χώρο στην Γκιώνα. Αρχηγός της αποστολής ήταν ο Βρετανός Συνταγματάρχης Μηχανικού Έντι Μάγιερς, υπαρχηγός, ο Βρετανός Ταγματάρχης Κρις Γουντχάουζ, έξι ακόμη, αξιωματικοί, τρεις υπαξιωματικοί και ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός Θέμης Μαρίνος, που ήταν ο σύνδεσμος με το Στρατηγείο της Μέσης Ανατολής (ΣΜΑ). Μαζί τους είχαν ριχτεί και οι αναγκαίες ποσότητες εκρηκτικών και όλα τα άλλα σχετικά υλικά για την ανατίναξη της γέφυρας. Η ομάδα βρήκε καταφύγιο στη σπηλιά της Στρώμης (απέχει 40 χλμ. από το Γοργοπόταμο) στην Γκιώνα προκειμένου να συνδεθεί με τις ελληνικές ανταρτικές ομάδες.

Μετά από πολλές προσπάθειες, πάνω από μήνα, ο Κρις Γουντχάουζ συνάντησε τον Ζέρβα στο χωριό Αργύρι της Καρδίτσας, το απόγευμα της 10 Νοεμβρίου 1942 και τον ενημέρωσε για την επιχείρηση. Ο Ζέρβας αμέσως αποδέχτηκε τη συμμετοχή του και μέσα σε δύο μέρες αναχώρησε για την περιοχή της Γκιώνας με μια δύναμη 57 ανδρών και με σύντονη πορεία δια μέσου των οροσειρών των Αγράφων και Τυμφρηστού έφθασαν στο χωριό Βίνιανη Παρνασσίδας, όπου με πρωτοβουλία του συναντήθηκε με τον Άρη Βελουχιώτη. Εντωμεταξύ ο Μάγιερς με τη βοήθεια Έλληνα οδηγού έκανε τις απαραίτητες αναγνωρίσεις των γεφυρών, που προανέφερα, και είχε επιλέξει ως καταλληλότερη για ανατίναξη τη Γέφυρα του Γοργοπόταμου, που ήταν και η μικρότερη.

Η φρουρά της Γέφυρας ήταν 136 Ιταλοί και 5 Γερμανοί. Είχαν οργανώσει αμυντικά την εγγύς της Γέφυρας περιοχή με θέσεις μάχης, πολυβολεία και συρματοπλέγματα.

Στις 18 Νοεμβρίου 1942, όλες οι δυνάμεις για την επιχείρηση συγκεντρώθηκαν στο Πλακωτό. Δυστάμενες είναι οι απόψεις για την ακριβή δύναμη που έλαβε μέρος από τον ΕΔΕΣ και τον ΕΛΑΣ. Από τη συνεκτίμηση των αριθμών που δίνονται προκύπτει ότι από τον ΕΔΕΣ συμμετείχαν 57 άνδρες και από τον ΕΛΑΣ 120 και οι 11 Βρετανοί και ο Έλληνας Έφεδρος Ανθυπολοχαγός Θέμης Μαρίνος. Η ανατίναξη είχε οριστεί να γίνει στις 22 Νοεμβρίου, αλλά με αίτημα του Άρη αναβλήθηκε, αναμένοντας από το ΕΑΜ την έγκριση της συμμετοχής του ΕΛΑΣ. Τελικά, υπό την πίεση του Ζέρβα και του Μάγιερς, ο Άρης Βελουχιώτης δέχτηκε για τις 25 Νοεμβρίου, λέγοντας: «**θα ακολουθήσω παρά τις διαταγές του ΕΑΜ**». Αυτό δείχνει τις ηγετικές ικανότητες του Άρη Βελουχιώτη, γιατί εκτίμησε ορθά ότι δεν έπρεπε να απουσιάσει ο ΕΛΑΣ από μια τέτοια ενέργεια και μάλιστα στην περιοχή της δράσης του.

Το σχέδιο ενεργείας συμφωνήθηκε από κοινού, το υπέγραψε ο Ζέρβας που διηύθυνε και την επιχείρηση με άμεσους συνεργάτες τον Βελουχιώτη και τον Μάγιερς. Προηγήθηκαν λεπτομερείς αναγνωρίσεις από τους:

Ζέρβα, Βελουχιώτη, Μάγιερς, Γουντχάουζ, τέσσερις αξιωματικούς του ΕΔΕΣ (Μυριδάκη, Παπαχρήστου, Πετρουλάκη, Κωστάκη) και τέσσερις ομαδάρχες του ΕΛΑΣ (Κωστούλας, Αγραφιώτης, Νικόλαος, Καβρέτζος). Η σιδηροδρομική γραμμή είχε υπονομευτεί ένα χιλιόμετρο εκατέρωθεν της γέφυρας για αποφυγή ενισχύσεων και είχαν κοπεί τα καλώδια της σταθερής τηλεφωνίας.

Στις 18:30 της 25ης Νοεμβρίου, άρχισε η υλοποίηση του Σχεδίου με την κίνηση των σαμποτέρς (δυναμιτιστών) προς τον στόχο κάτω από βαθύ σκοτάδι και ελαφρά χιονόπτωση, αποκόπτοντας συρματοπλέγματα και παρακάμπτοντας τα κωλύματα. Στις 23:00 οι δυνάμεις επιτέθηκαν αιφνιδιαστικά στα δύο ιταλικά φυλάκια στο βόρειο και νότιο άκρο της γέφυρας. Η φρουρά του νότιου άκρου εξουδετερώθηκε με την πρώτη έφοδο από τους αντάρτες του ΕΛΑΣ, ενώ η φρουρά του βόρειου άκρου πρόβαλε σθεναρή αντίσταση στους αντάρτες του ΕΔΕΣ και χρειάστηκε η επέμβαση του εφεδρικού τμήματος του ΕΛΑΣ με τον καπετάν - Νικηφόρο (Ανθυπίλαρχος Δημήτριος Ν. Δημητρίου) για να αντιμετωπίσει την κατάσταση!

Τα μεσόβαθρα για ανατίναξη βρίσκονταν στο νότιο άκρο και έτσι δόθηκε διαταγή να προωθηθεί αμέσως το τμήμα καταστροφών (10 Βρετανοί και 14 του ΕΔΕΣ) με επικεφαλής τον Βρετανό Λοχαγό Τομ Μπάρνες. Έγινε η σχετική προετοιμασία των εκρηκτικών, τοποθέτηση μαγνητικών χελωνών στα δύο μεταλλικά βάθρα και στις 01:30 ώρα της 26ης Νοεμβρίου έγινε πρώτη ανατίναξη της γέφυρας. Μετά την άφιξη των ενισχύσεων του ΕΛΑΣ, έγινε αντεπίθεση εναντίον του βόρειου ιταλικού φυλακίου και εξουδετερώθηκε. Εκτιμήθηκε ότι έπρεπε να ανατιναχθεί και το άλλο μεταλλικό μεσόβαθρο και έτσι έγινε η δεύτερη ανατίναξη στις 02:10 ώρα. Στις 02:25 ο Ζέρβας με μια πράσινη φωτοβολίδα έδωσε το σύνθημα της αποχώρησης όλων των τμημάτων και το τέλος της επιχείρησης «Χάρλινγκ 42». Στο Μαυρολιθάρι συγκεντρώθηκαν και μετά διαχωρίστηκαν πάλι επιστρέφοντας στις περιοχές δράσης τους.

Οι απώλειες των Ιταλών ανήλθαν σε 30 νεκρούς και των Ελλήνων σε 2 τραυματίες (του Ανθυπολοχαγού Σωτήρη Παπαχρήστου του ΕΔΕΣ, και του αντάρτη Γεωργίου Ζαγκαβιέρου του ΕΛΑΣ).

Δυστυχώς, οι Ιταλοί για αντίποινα μετέφεραν τις επόμενες μέρες 14 Έλληνες από τις φυλακές της Λαμίας από τους οποίους εκτέλεσαν τους 7 στο σημείο της γκρεμισμένης Γέφυρας και τους υπόλοιπους μαζί με 10 άλλους κατοίκους εκτέλεσαν στο χωριό Καστέλια Παρνασσίδας.

Η αποκατάσταση της γέφυρας έγινε από τους Ιταλούς και επαναλειτούργησε τον Ιανουάριο του 1943, ενώ τη φύλαξη της ανέλαβαν οι Γερμανοί, γιατί δεν είχαν εμπιστοσύνη στους συμμάχους τους Ιταλούς.

Η ανατίναξη της γέφυρας αποτελεί ένα κορυφαίο γεγονός των ενωμένων αντιστασιακών δυνάμεων του ΕΔΕΣ και του ΕΛΑΣ, που έγινε για πρώτη και τελευταία φορά εναντίον των κατακτητών.

Η συμβολή των κατοίκων της περιοχής υπήρξε αποτελεσματική σε θέματα τροφοδοσίας, καθοδήγησης των ανταρτών και τήρησης μυστικότητας για την επιχείρηση!

Στον Γοργοπόταμο και στις πλαγιές της Οίτης άστραψε εκτυφλωτικά η εθνική αντίσταση κατά τον Β΄ Π.Π. εναντίον των κατακτητών Γερμανών και Ιταλών και επιβεβαίωσε την τόλμη, την ανδρεία και τα αποτελέσματα της ομοψυχίας και της ενότητας!

Ο Ναπολέων Ζέρβας επικηρύχτηκε από τους Ιταλούς (Στρατηγός Τσεζάρε Μπενέλι), με το ποσό των 100.000.000 δρχ. και ο ελληνικός λαός έδωσε αμέσως την απάντηση «ΔΕΝ ΠΟΥΛΑΜΕ ΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΜΑΣ», όπως γράφτηκε με σφραγίδα ή με μολύβι στην κάθε επικήρυξη κολλημένη στις κολώνες και στους τοίχους της Αθήνας.

Πολλά έχουν γραφεί και έχουν λεχθεί και από τις δύο πλευρές για την ανατίναξη της Γέφυρας! Αν την έκανε ο ΕΔΕΣ ή ο ΕΛΑΣ; Την απάντηση δίνει επιγραμματικά στο βιβλίο του ο Βρετανός Ταγματάρχης Κρις Γουντχάουζ: «Χωρίς Ζέρβα, δεν θα γινόταν, χωρίς Άρη, δεν θα πετύχαινε»!

Ιωάννης Δ. Κακουδάκης

Αντιστράτηγος ε. α.

Επίτιμος Α΄ Υπαρχηγός ΓΕΣ,

πρώην Διευθυντής της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού του ΓΕΣ και

Πρόεδρος της Ελληνικής Επιτροπής Στρατιωτικής Ιστορίας του ΓΕΕΘΑ.